

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

304

Gospodarka turystyczna w regionie

**Rynek turystyczny – współczesne trendy,
problemy i perspektywy jego rozwoju**

Redaktor naukowy

Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Projekt współfinansowany z budżetu województwa dolnośląskiego

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-366-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Matylda Awedyk, Maciej Makarewicz, Justyna Weltrowska , Indywidualne <i>city break</i> jako reprezentacyjny trend turystyki europejskiej w XXI wieku	11
Matylda Awedyk, Sandra Starczewska, Justyna Weltrowska , Rynek prywatnych apartamentów jako uzupełnienie oferty hotelarskiej w Poznaniu	19
Agata Balińska , Konkurencyjność Polski Wschodniej jako destynacji turystycznej w ocenie słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku SGGW	29
Katarzyna Bieluszko , Oczekiwania klientów hotelowych dotyczące cen w Internecie a działania hoteli na rynku elektronicznej dystrybucji.....	40
Krzysztof Celuch , Rola jednostek Convention Bureau w marketingu regionów turystycznych w Polsce	50
Ewa Dziedzic , Polityka kulturalna władz miejskich a rozwój turystyki.....	60
Piotr Gryszel , Wielokulturowość Dolnego Śląska jako produkt edukacyjnej turystyki kulturowej	69
Mikołaj Jalinik , Perspektywy rozwoju gospodarstw agroturystycznych na obszarze Puszczy Białowieskiej	78
Małgorzata Januszewska, Daria E. Jaremen, Elżbieta Nawrocka , Rola turystyki społecznej w równoważeniu konsumpcji turystycznej	90
Mirosław Januszewski , Zróżnicowanie aktywności turystycznej młodzieży uczącej się w powiecie wałbrzyskim.....	103
Anna Jęczmyk, Magdalena Maćkowiak , Lokalne grupy działania jako przykład współpracy sieciowej sprzyjającej tworzeniu produktu turystycznego	114
Zygmunt Kruczek , Znaczenie szlaków kulturowych dla rozwoju turystyki edukacyjnej	124
Magdalena Maćkowiak, Anna Jęczmyk , Strategia <i>hands-on activity</i> w turystyce wiejskiej i jej wykorzystanie w tworzeniu edukacyjnych produktów turystycznych.....	134
Beata Madras-Majewska, Janusz Majewski , Apiturystyka jako forma turystyki edukacyjnej	144
Janusz Majewski, Marcin Idzik , Regionalne zróżnicowanie aktywności turystycznej Polaków	153
Andrej Malachovský, Simona Murínová , Cestovný ruch na Slovensku v kontexte vývoja v Európe.....	163
Barbara Marciszewska , Turystyka edukacyjna – kontekst społeczny i ekonomiczny	174

Mirosław Marczak , Branding w turystyce – przykłady wykorzystania przez narodowe organizacje turystyczne w wybranych krajach	182
Izabela Michalska-Dudek , Pojęcie, rodzaje i motywy lojalności klientów przedsiębiorstw turystycznych	191
Agnieszka Niezgoda , Prosument na rynku turystycznym – próba zdefiniowania	203
Stefan Nowak , Struktura finansowania działalności lokalnych organizacji turystycznych	211
Katarzyna Orfin , Rola platform internetowych w działaniach promocyjnych jednostek terytorialnych w zakresie turystyki	220
Eugenia Panfiluk , Analiza ekonomicznych wyników działalności inwestycyjnej w sektorze turystycznym. Studium przypadku województwa podlaskiego	230
Renata Przeorek-Smyka , Determinanty prawne zrównoważonego rozwoju turystyki w Unii Europejskiej i w Polsce. Wybrane problemy	241
Sławomir Pytel, Grzegorz Jankowski , Wpływ migracji osób starszych na rynek pracy w obszarach atrakcyjnych turystycznie w Polsce.....	253
Andrzej Rapacz , Możliwości finansowania rozwoju turystyki społecznej w Polsce.....	264
Kristina Šambronská, Daniela Matušiková, Anna Šenková , Measuring service quality of hotel establishments on the base of GAP model with emphasis of dimension of service reliability	274
Renata Seweryn, Agata Niemczyk , Targi jako platforma bezpośredniej komunikacji branżowej (w świetle opinii zwiedzających Międzynarodowe Targi Gastronomiczne EuroGastro 2012).....	283
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska , Popyt na rynku turystyki wiejskiej w Polsce w świetle badań empirycznych	291
Aleksandra Sychała, Sylwia Graja-Zwolińska , Specyfika turystyki edukacyjnej na obszarach chronionych. Studium przypadku polskich parków narodowych	304
Monika Staszek, Teresa Brzezińska-Wójcik, Andrzej Świeca , Analiza ofert polskich touroperatorów na sezon 2012/2013 na podstawie turystyki wyjazdowej do Tunezji – jednego z najpopularniejszych kierunków wakacyjnych.....	314
Adam R. Szromek , Wskaźniki funkcji turystycznej i ich współzależność z innymi wskaźnikami ekonomicznymi na przykładzie polskiej gospodarki w latach 2000-2010	325
Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik , Motywy uprawiania turystyki aktywnej przez studentów	339
Andrzej Tucki, Ewa Skowronek, Renata Krukowska , Ocena postaw społeczności lokalnej do rozwoju turystyki na przykładzie zwierzyńca	347
Piotr Zawadzki , <i>City placement</i> jako element promocji produktu turystycznego miast	358

Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński, Atrakcyjność turystyczna Buska-Zdroju w opinii jego mieszkańców.....	368
Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński, Poniemie jako przykład przestrzeni o szerokich możliwościach rozwoju turystyki edukacyjnej.....	379

Summaries

Matylda Awedyk, Maciej Makarewicz, Justyna Weltrowska, Individual city break as a representative trend in the XXIst century European tourism.	18
Matylda Awedyk, Sandra Starczewska, Justyna Weltrowska, Private apartments as a complement for hotels. Case study of Poznań accommodation market.....	28
Agata Balińska, Competitiveness of eastern Poland as a tourist destination in the opinion of students of the University of the Third Age of Warsaw University of Life Sciences	39
Katarzyna Bieluszko, Customer expectations for online hotel prices and hotels activities on the e-market.....	49
Krzysztof Celuch, The role of Convention Bureaux in tourism regions marketing in Poland.....	59
Ewa Dziezic, Cultural policy of city governments vs. tourism development	68
Piotr Gryszel, Multiculturalism of Lower Silesia as a product of educational cultural tourism	77
Mikołaj Jalinik, Functioning and development prospects of agritourism farms in Białowieża municipality.....	89
Małgorzata Januszewska, Daria E. Jaremen, Elżbieta Nawrocka, The role of social tourism in balancing tourism consumption	102
Mirosław Januszewski, Tourism activities diversification of the learning youth in Wałbrzyski district	113
Anna Jęczmyk, Magdalena Maćkowiak, Local Action Groups as an example of cooperation network favorable in creating a tourism product....	123
Zygmunt Kruczek, The importance of cultural routes for the development of educational tourism.....	133
Magdalena Maćkowiak, Anna Jęczmyk, The strategy of hands-on activity in rural tourism and its use in creating tourism educational products	143
Beata Madras-Majewska, Janusz Majewski, Apitourism as a form of educational tourism.....	152
Janusz Majewski, Marcin Idzik, Regional differentiation of tourism activity of Poles.....	162
Andrej Malachovský, Simona Murínová, Tourism in Slovakia in the context of development in Europe	173

Barbara Marciszewska , Educational tourism: social and economic context	181
Mirosław Marczak , Branding in tourism: examples of its use by National Tourism Organizations (NTO) in selected states	190
Izabela Michalska-Dudek , Notion, types and motives of loyalty of tourist enterprises clients	202
Agnieszka Niezgoda , Prosumer on the tourist market – attempt to define	210
Stefan Nowak , Financial structure of Local Tourist Organizations	219
Katarzyna Orfin , Role of internet platforms in promotion activities of territorial units in the area of tourism.....	229
Eugenia Panfiluk , The analysis of economic results of investment activity in tourist sector. Case study of Podlasie Voivodeship	240
Renata Przeorek-Smyka , Law determinants of sustainable tourism development in the UE and Poland. Selected problems	252
Sławomir Pytel, Grzegorz Jankowski , Retirees and their influence on the labour market in tourists areas in Poland	263
Andrzej Rapacz , Possibilities for financing the development of social tourism in Poland.....	273
Kristína Šambronská, Daniela Matušíková, Anna Šenková , Pomiar jakości obsługi hoteli na podstawie modelu GAP z podkreśleniem wymiaru niezawodności usług.....	282
Renata Seweryn, Agata Niemczyk , Fairs as a platform of the trade direct communication (on the basis of the opinions of visitors of International Food Service Trade Fair EuroGastro 2012)	290
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska , Demand on the market of rural tourism in Poland in the light of empirical studies	302
Aleksandra Sychała, Sylwia Graja-Zwolińska , Specifics of educational tourism in protected areas. Case study of Polish national parks	313
Monika Staszek, Teresa Brzezińska-Wójcik, Andrzej Świeca , The analysis of Polish tour operators' offers for the season 2012/2013 on the basis of an outbound tourism to Tunisia – one of the most popular holiday destinations.	324
Adam R. Szromek , Indicators of tourist function and their correlation with other economic indicators on the example of Polish economy in 2000-2010..	338
Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik , Students' motivations for participation in active sport tourism	346
Andrzej Tucki, Ewa Skowronek, Renata Krukowska , Evaluation of residents' attitudes to tourism development on the example of Zwierzyniec ..	357
Piotr Zawadzki , City placement as an element of town tourism product promotion	367
Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński , Tourist attractiveness of Busko-Zdrój in the opinion of its inhabitants	378
Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński , Ponidzie as an example of the area with the wide range of development opportunities in terms of educational tourism.....	388

Sławomir Pytel, Grzegorz Jankowski

Uniwersytet Śląski

WPŁYW MIGRACJI OSÓB STARSZYCH NA RYNEK PRACY W OBSZARACH ATRAKCYJNYCH TURYSTYCZNIE W POLSCE¹

Streszczenie: Migracje osób starszych w krajach Europy Zachodniej i USA od dawna uznaje się za istotny czynnik rozwoju lokalnego i regionalnego, a napływający emeryci generują powstawanie nowych miejsc pracy. Celem artykułu jest wskazanie głównych obszarów migracji emerytów, ich atrakcji turystycznych oraz tego, jaki wpływ migracja wywiera na lokalny rynek pracy w Polsce, obszarze jeszcze mało zbadanym. Osoby po 60. roku życia różnią się w znaczący sposób pod względem przyczyn migracji od osób młodych czy w wieku średnim. Wybierają przede wszystkim tereny, gdzie znajdą lepszy standard życia i poprawią swoje zdrowie. Takie czynniki, jak: małżeństwo, edukacja czy praca, mają marginalne znaczenie. Wybierając tereny atrakcyjne turystycznie i jeszcze dziewicze, emeryci często wpływają na powstawanie miejsc pracy i sami tę pracę tam znajdują.

Słowa kluczowe: migracje seniorów, rynek pracy, kierunki migracji.

1. Wstęp

Zmiany w strukturze ludności znajdują szerokie odbicie w funkcjonowaniu społeczeństwa. Jednym z obszarów, w którym przemiany te są szczególnie istotne, jest rynek pracy. Wzrost liczby osób starych oznacza zmiany w proporcji osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, które mogą powodować niedostateczną podaż zasobów pracy.

Starość jest procesem wpisanym w ludzkie życie i polega na akceptowaniu osobowości i własnego życia dzięki mądrym zrozumieniu jego biegu. Definicja starości mówi, że starzenie się to zmniejszenie zdolności do odpowiedzi na stres

¹ Artykuł powstał w ramach projektu badawczego „Społeczno-gospodarcze i przestrzenne kierunki zmian regionalnego oraz lokalnych rynków pracy województwa śląskiego –SGP WSL” Priorytetu VIII – Regionalne Kadry Gospodarki, Poddziałanie 8.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

środowiskowy, pojawiając się w organizmach wraz z upływem czasu, naturalne i nieodwracalne nagromadzenie się uszkodzeń wewnątrzkomórkowych, przerastające zdolności organizmu do samonaprawy. Dlatego zgodnie z powyższą definicją wiele osób w wieku starszym wybiera obszary o czystym środowisku i dużych walorach turystycznych, aby przeżyć tam swoje ostatnie lata i ustrzec się stresu środowiskowego. Celem artykułu jest określenie głównych obszarów migracji emerytów, atrakcyjności turystycznej tych miejsc oraz wskazanie, jaki wpływ migracja seniorów wywiera na lokalny rynek pracy.

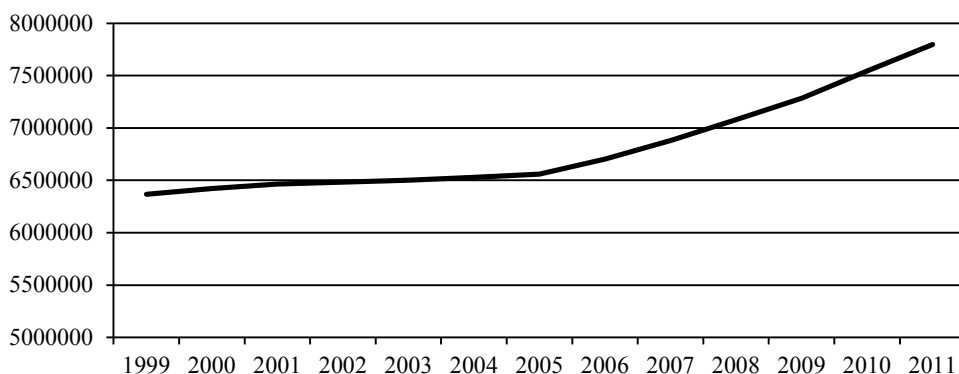
Migracje i proces starzenia się ludności w literaturze były przedmiotem badań m.in. Z. Strzeleckiego i J. Witkowskiego [1990]. Autorzy stwierdzili nikłe znaczenie migracji zagranicznych, natomiast podkreślili rolę migracji wewnętrznych (ze wsi do miast) w starzeniu się ludności wsi. Dotyczy to zwłaszcza obszarów depopulacyjnych oraz gmin położonych z dala od ośrodków miejsko-przemysłowych, a także głównych ciągów komunikacyjnych. Wskazali również, że migracje międzynarodowe nie odgrywają większej roli w procesie starzenia się ludności, ale mogą być istotne w przypadku mniejszych populacji.

W literaturze zagranicznej zjawisko migracji wewnętrznych było szeroko omawiane. Duży dorobek naukowy w tym zakresie mają kraje zachodniej Europy oraz Stany Zjednoczone. Na uwagę zasługują prace takich autorów, jak Stillwell, Ress i Boden [1992 A, 1992 B], którzy analizowali przemieszczenia ludności na terenie Wielkiej Brytanii, ze szczególnym uwzględnieniem struktur ludności oraz przyczyn przemieszczeń. Ponadto migracjami wewnętrznymi zajmował się Rogers [1990], zwłaszcza w kontekście zjawiska suburbanizacji, jakie dokonywało się w krajach o zawansowanym rozwoju gospodarczym i społecznym.

Badania poświęcone problemom migracji seniorów w Polsce nie doczekały się zbyt wielu opracowań. Realizowane były w latach 60., 70. i 80. [Rosset 1959, Latuch 1977, Stolarczyk 1985, 1986, Frątczak 1984, Frąckiewicz 2002]. Ostatnie ćwierćwiecze to okres, w którym literatura geograficzna, demograficzna i gerontologiczna pomijała proces przemieszczeń seniorów. Obecnie tymi zagadnieniami zajmuje się Kałuża [2006, 2008]. W literaturze światowej poruszany problem jest szerzej traktowany i piszą o nim: Bean i inni [1994], Longino i Bradley [2001], Charles i Longino [2001], Uren i Goldring [2007], King, Warners i Williams [1998] oraz Quandango [2002].

2. Starzenie się ludności

Zjawisko starzenia się ludności jest procesem demograficznym, o niespotykanej wcześniej skali i natężeniu, obejmującym społeczeństwa Europy i innych wysoko rozwiniętych krajów świata. Proces ten, polegający na zmianach w strukturze wieku ludności powodujących zwiększanie się liczebności i udziału roczników starszych, a zmniejszanie się roczników młodszych, jest zjawiskiem nieuchronnymi nieodwracalnym, niosącym wiele społeczno-ekonomicznych konsekwencji (rys. 1).

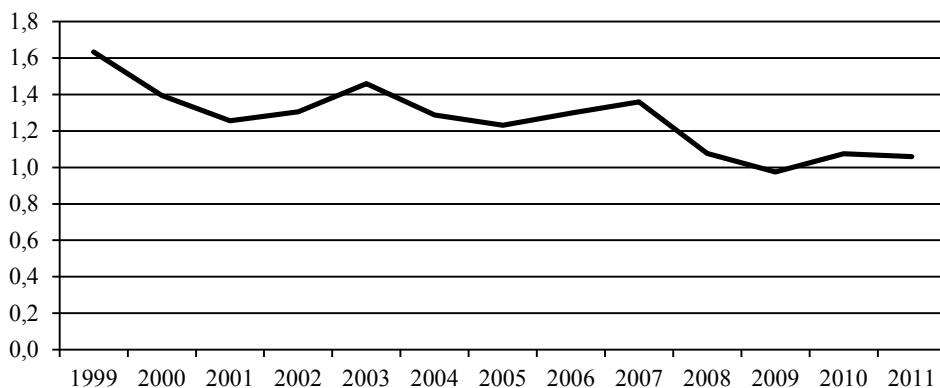
Rys. 1. Liczba ludności powyżej 60. roku życia w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Proces starzenia się jest powszechny i dotyczy wszystkich społeczeństw. Jednakże to Europa wiezie tu prym, ponieważ na naszym kontynencie jest najniższy przyrost naturalny.

3. Specyfika migracji osób starszych

Migracje osób po 60. roku życia różnią się w istotny sposób od migracji osób w innych przedziałach wiekowych. Dla seniorów takie powody, jak zawarcie małżeństwa czy poszukiwanie pracy mają dużo mniejsze znaczenie. Na podstawie badań prowadzonych w Europie Zachodniej czy USA można stwierdzić, że główne przyczyny migracji seniorów dotyczą podniesienia standardu życia przez migrantów „młodszych”, a w latach późniejszych związane są z pogarszającym się stanem

Rys. 2. Migracje wewnętrzne w Polsce (zameldowania w promilach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

zdrowia i koniecznością powrotu do rodziny lub zamieszkania w domu pomocy społecznej. Zmiana miejsca zamieszkania jest ściśle związana z wiekiem. Wpierw rośnie, osiągając maksimum wśród osób w grupie wieku 20-29 lat, a następnie zmniejsza się do późnej starości. Osoby po 60. roku życia stanowią jedynie 6,4% wszystkich migrantów w Polsce (2008 r.).

Analiza danych dowodzi, iż maleje mobilność przestrzenna osób starszych (rys. 2). Seniorzy pochodzenia imigracyjnego dysponują dużym potencjałem i kompetencjami, przede wszystkim jeśli chodzi o ich wkład społeczny, np. w ramach działalności charytatywnej. Ich potencjał dotyczy również sfery kulturowej i ekonomicznej, dlatego są oni szczególnie ważni dla rynku turystycznego.

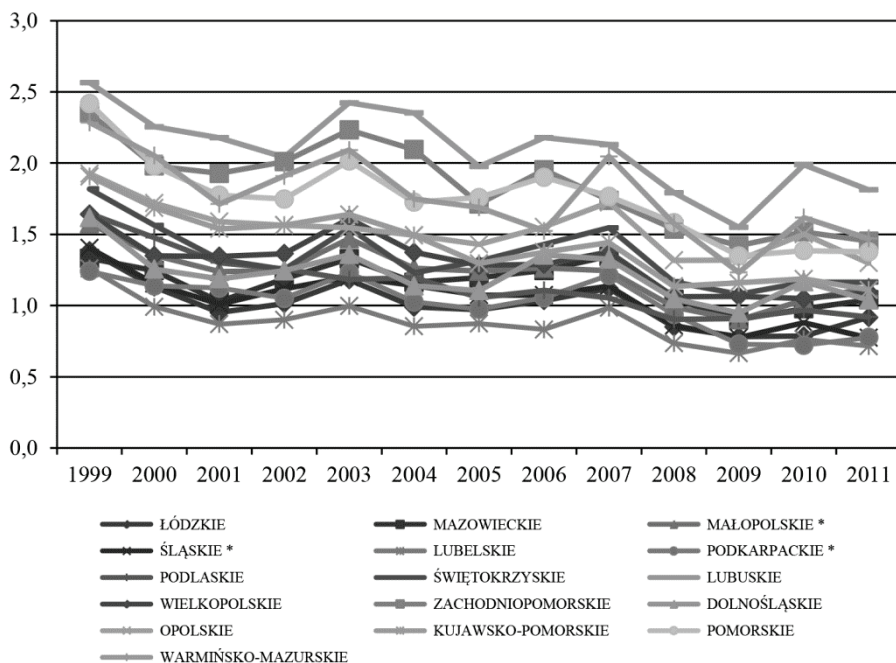
Sprostanie zmianom demograficznym stanowi jedno z największych wyzwań nie tylko Polski, ale całej Unii Europejskiej i równocześnie jest kluczowym elementem łączenia warstwy ekonomicznej i społecznej. Dane statystyczne przemian demograficznych wskazują na poważny spadek liczby młodszych ludzi w ciągu kolejnych 20 lat, idący w parze ze wzrastającym udziałem osób w przedziale wiekowym 65-79 lat.

4. Kierunki migracji

Na świecie wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa ruchliwość osób starszych prowadzi do skupiania się ich w najłagodniejszych strefach klimatycznych. Badania przeprowadzone przez King, Warners i Williams [1998] wskazują, iż w zdecydowanej większości (87%) przeprowadzka była konsekwencją wcześniejszych wakacyjnych pobytów. Najczęściej wybierane przez seniorów kierunki to: Sun Belt w USA, Costa del Sol w Hiszpanii, Algarve w Portugalii i wyspa Wight w Wielkiej Brytanii.

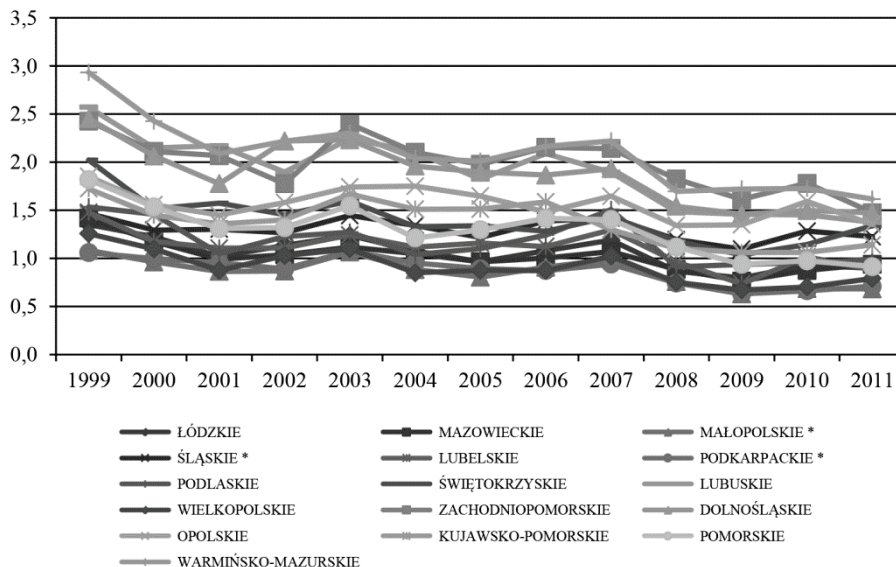
W Polsce napływ migracyjny seniorów również prowadzi do obszarów o dużych walorach przyrodniczych i czystym powietrzu. W analizowanych latach 1999-2011 najwyższy napływ seniorów obserwujemy do województwa lubuskiego. Jednak jego skala, podobnie jak w pozostałych województwach, maleje, średnio o 0,5 promila. Kolejne dwa miejsca zajmują województwa zachodniopomorskie i warmińsko-mazurskie (rys. 3), o wybitnych walorach turystycznych i mikroklimacie korzystnym dla seniorów.

W województwach lubuskim, zachodniopomorskim i warmińsko-mazurskim również obserwujemy duże wymeldowania (rys. 4.). Może to potwierdzać tezę D. Kałuży [2008], że „Hierarchia kierunków przemieszczeń najmłodszych seniorów z wielkich miast nie różni się od analogicznej hierarchii młodszych generacji zamieszkujących pozostałe miasta w Polsce. Większość osób w wieku 60-69 lat emigrowała z wielkich miast na obszary wiejskie swojego województwa. Obser-

Rys. 3. Napływ seniorów do poszczególnych województw w Polsce w promilach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

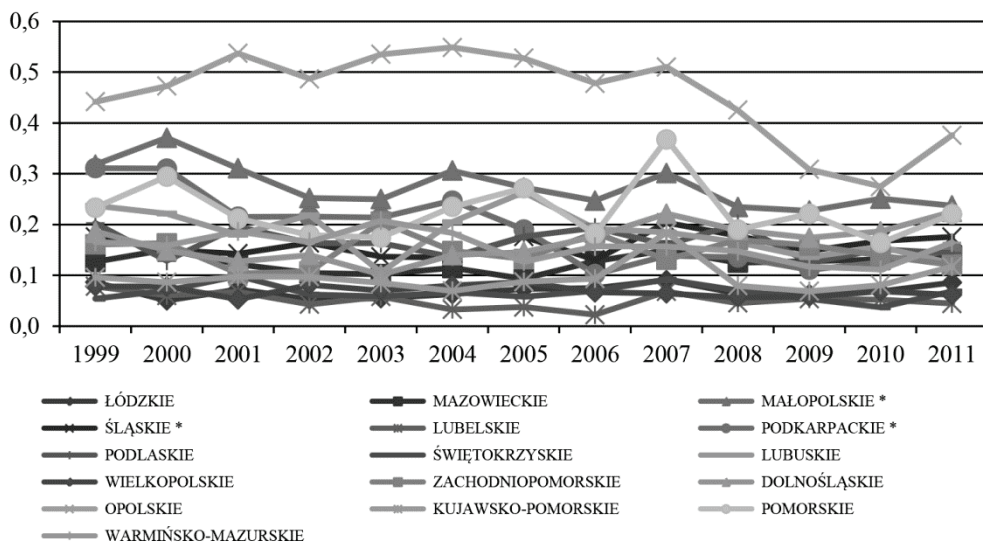
Rys. 4. Odpływ seniorów do poszczególnych województw w Polsce (w promilach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

wowana od dłuższego czasu tendencja osiedlania się mieszkańców miast na terenach podmiejskich jest wynikiem po części zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych (zmian na rynku pracy), jak również urbanizacji tych terenów”.

5. Migracje zewnętrzne

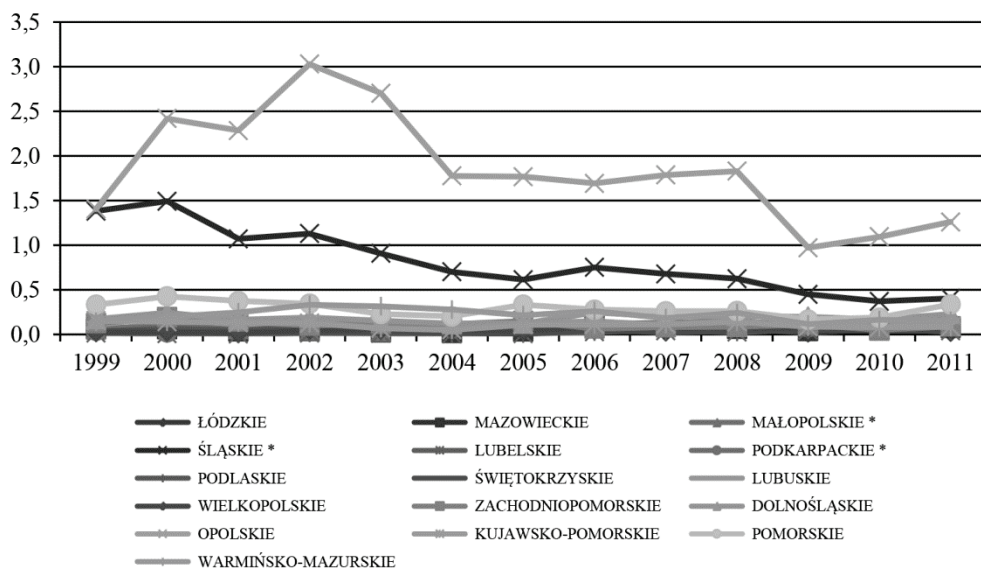
Największy napływ z zagranicy, znacząco przekraczający poziom innych województw, odnotowało we wszystkich analizowanych latach województwo opolskie (rys. 5). Wynika to z reemigracji osób z Niemiec. Większość województw odnotowuje napływ w przedziale 0,1-0,2 promila, co świadczy o małej atrakcyjności Polski jako kraju imigracyjnego dla seniorów.

Rys. 5. Odływ seniorów za granicę z poszczególnych województw (w promilach)

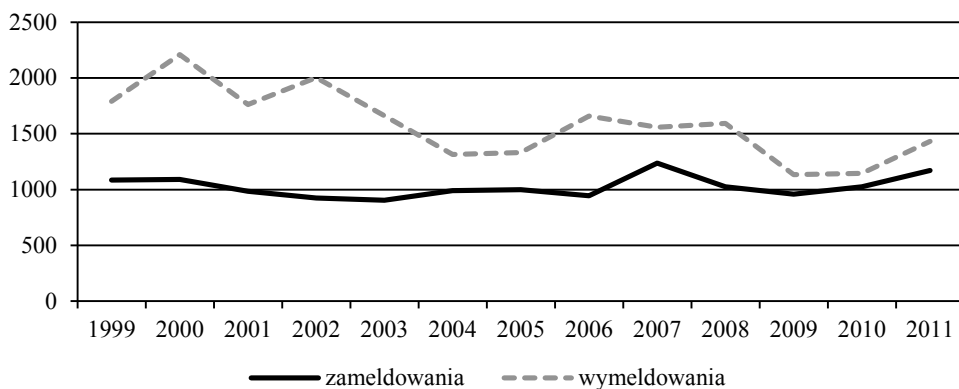
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Województwo opolskie dominuje również w odplywie migracyjnym – jego wartości są znacznie wyższe niż w pozostałych województwach (rys. 6). W opolskim odplyw kształtuje się na poziomie 2 promila, a w pozostałych województwach ok. 0,3 promila. Świadczy to, iż polscy seniorzy nie przenoszą się na starość do innych krajów, wybierając Polskę.

Rys. 6. Odpływ seniorów za granicę z poszczególnych województw w promilach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

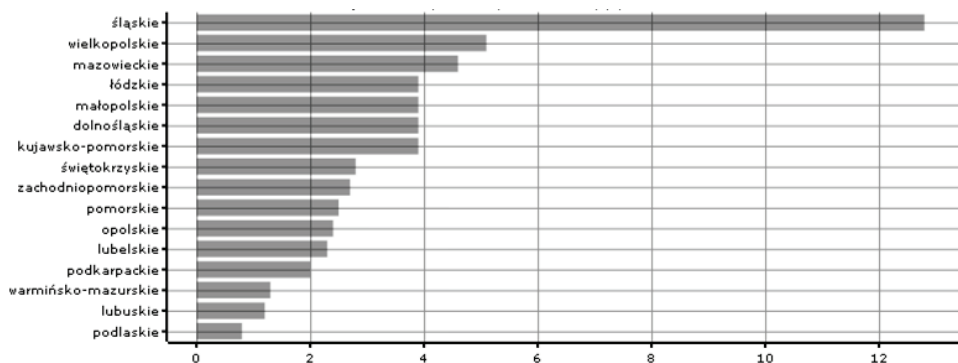
Rys. 7. Zameldowania i wymeldowania zagraniczne seniorów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Województwa opolskie i śląskie posiadają tak duży odpływ migracyjny, iż patrząc globalnie, mimo bardzo niskiego odpływu w innych województwach, w Polsce dominuje odpływ seniorów za granicę, a we wszystkich analizowanych latach wystąpiło ujemne saldo migracji zagranicznych (rys. 7).

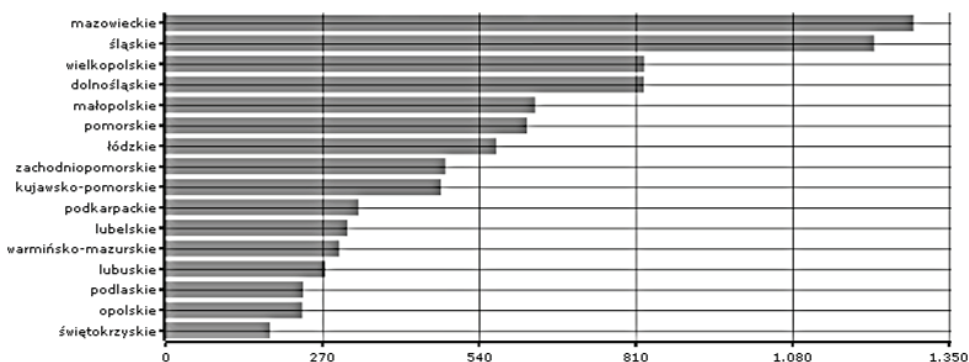
6. Atrakcyjność województw napływowych

Seniorzy w latach 1999-2011 wybierali jako cel migracji przede wszystkim trzy województwa: lubuskie, zachodniopomorskie i warmińsko-mazurskie. Wybór seniorów potwierdzają wskaźniki charakteryzujące analizowane województwa. Jednym z nich jest powierzchnia lasów w procentach. W województwie lubuskim wynosi ona 49%, w zachodniopomorskim 35%, a w warmińsko-mazurskim 30%. Województwa te przodują w kraju pod względem powierzchni lasów, co dla seniorów ma bardzo duże znaczenie.

Rys. 8. Emisja zanieczyszczeń powietrza – pyły (2011 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

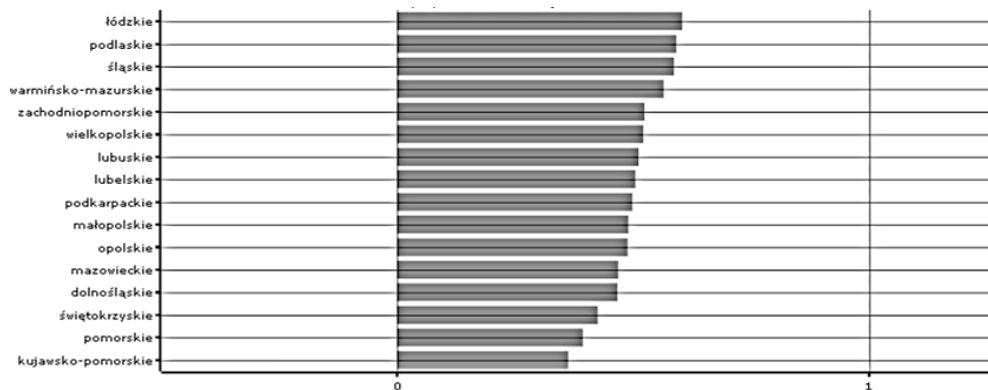

Rys. 9. Odpady komunalne ogółem (2011 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kolejnym wskaźnikiem wpływającym na poprawę jakości życia migrantów jest emisja zanieczyszczeń powietrza. Analizowane województwa charakteryzują się jedną z najniższych emisji w kraju (rys. 8).

Podobnie sytuacja wygląda, jeśli analizie poddamy odpady komunalne. Województwa te charakteryzują się najniższą ilością produkowanych odpadów komunalnych (rys. 9).

Rys. 10. Zakłady opieki zdrowotnej na 1000 mieszkańców (2011 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ważnym wskaźnikiem jest liczba zakładów opieki zdrowotnej przypadająca na 1000 mieszkańców. Analiza danych dowodzi, iż badane województwa posiadają wysokie wartości tego wskaźnika: ok. 0,5 na 1000 mieszkańców (rys. 10).

7. Wpływ migracji na rynek pracy

Rozpatrując grupę osób w wieku poprodukcyjnym jako możliwe źródło zaspokojenia zapotrzebowania na prace na obszarach recepcji turystycznej, należy rozważyć, jakie czynniki mogą skłaniać osoby z tej grupy wiekowej do wydłużania aktywności zawodowej. Zapewne główną motywacją jest uzyskiwanie dochodów. W związku z tym, że wysokość świadczeń emerytalnych zależy od stażu pracy oraz od dochodów w wybranym okresie, emerytury pozostają na niskim poziomie. Niemal co siódmy emeryt łączy pobieranie emerytury i pracę zarobkową. Pracujący emeryci to nieco częściej kobiety (53% ogółu) oraz mieszkańcy miast (59%). Ponad jedna trzecia z nich jest w wieku 65-69 lat oraz legitymuje się przede wszystkim wykształceniem podstawowym. Osoby posiadające wykształcenie wyższe stanowią 25%. Ponad 70% jako główny powód podjęcia pracy podaje przyczyny zarobkowe, a 6,5% chce wypracować wyższe świadczenia emerytalne [Lange 2011].

Patrząc z drugiej strony, wzrost udziału osób starszych w populacji Polski nie pozostaje bez wpływu na funkcjonowanie rynku pracy. Zmiany wielkości tej grup osób mogą prowadzić do zwiększonego zapotrzebowania np. na usługi medyczne, opiekuńcze czy rehabilitacyjne oraz produkty farmaceutyczne, a także na kulturę i rozrywkę.

8. Podsumowanie

Obowiązująca od 1 stycznia 2013 r. reforma systemu emerytalnego, ostre kryteria w przyznawaniu rent czy likwidacja zasiłków przedemerytalnych zmuszają nas do utrzymywania dłuższej aktywności zawodowej. Starzenie się społeczeństwa i zmniejszanie się liczby ludności w wieku produkcyjnym jednak nie zawsze muszą przynosić negatywne konsekwencje, gdyż faktyczne zasoby pracy zależą od poziomu aktywności zawodowej w poszczególnych grupach wiekowych.

Aktywni seniorzy wpływają na rynek pracy, gdyż co siódmy emeryt łączy pracę zawodową z pobieraniem emerytury. Seniorzy chcą łączyć pracę z emeryturą w miejscach, które mają piękną przyrodę i czyste powietrze, i gdzie mogą skorzystać z pomocy lekarskiej. Miejsca te seniorzy znajdują w Polsce, gdyż znaczenie migracji zagranicznych jest niewielkie.

Literatura

- Bean F.D., Myers G.C., Angel J.L., Galle O.R., *Geographic concentration, migration, and population redistribution among the elderly*, [w:] *Demography of aging*, ed. L.G. Marin, S.H. Preston, NAP, Washington, 1994, s. 319-356.
- Charles F., Longino Jr., *Geographical distribution and migration*, [w:] *Aging and the Social Sciences*, ed. R.H. Binstock, L.K. Georg, Oxford 2001, s. 103-213.
- Frączak E., *Proces starzenia się ludności Polski a proces urbanizacji*, SGPiS, Warszawa 1984, s. 151.
- Kałuża D., *Migracje seniorów w Polsce*, [w:] *Ludzie starzy w polskim społeczeństwie w pierwszych dekadach XXI wieku*, red. J.T. Kowaleski, Łódź 2006, s. 151-174.
- Kałuża D., *Migracje seniorów*, [w:] *Starzenie się ludności Polski. Między demografią a gerontologią społeczną*, red. J.T. Kowaleski, P. Szukalski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008, s. 71-89.
- King R., Warners A.M., Williams A.M., *International retirement migration in Europe*, "International Journal of Population Geography" 1998, no. 4, s. 91-111.
- Lange M., *Rynek pracy w obliczu starzenia się ludności Polski*, [w:] *Przestrzenne zróżnicowanie starzenia się ludności Polski. Przyczyny, etapy, następstwa*, red. J.T. Kowalewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 107-142.
- Latuch M., *Przyczyny emigracji osób w starszym wieku z największych miast w Polsce*, „Studia Demograficzne” 1977, nr 50, s. 51-69.
- Longino Ch.F., Bradley D.E., *Geographical distribution and migration*, [w:] *Aging and the Social Sciences*, red. R.H. Binstock, L.K. Georg, Oxford 2001, s. 103-213.
- Polska a Europa. Procesy demograficzne u progu XXI wieku. Proces starzenia się ludności Polski i jego społeczne konsekwencje*, red. L. Frąckiewicz, Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej, Katowice 2002.
- Quandango J., *Aging and the life course*, "Pepper Institute on Aging and Public Policy", Florida State University 2002.
- Rogers A., *Return migration to region of birth among retirement-age persons in the United States*, "Journal of Gerontology. Social Sciences" 1990, no. 45, s. 128-134.
- Rosset E., *Proces starzenia się ludności. Studium demograficzne*, PGW, Warszawa 1959.

- Stillwell J., Rees P., Boden P., *Internal migration trends: an overview*, [w:] *Population Redistribution in the United Kingdom*, Belhaven Press, London–New York 1992A, s. 28-55.
- Stillwell J., Rees P., Boden P., *Population Redistribution in the United Kingdom*, [w:] *Migration Processes and Pattern*, Belhaven Press, London–New York 1992B.
- Stolarczyk K., *Spoleczno-ekonomiczne czynniki warunkujące migracje osób w starszym wieku w Polsce*, Monografie i Opracowania, SGPiS, Warszawa 1985, s. 189.
- Stolarczyk K., *Spoleczno-demograficzne aspekty migracji osób w starszym wieku*, [w:] *Spoleczno-demograficzne i ekonomiczne aspekty współczesnych migracji w Polsce*, red. J. Witkowski, Monografie i Opracowania, SGPiS, Warszawa 1986, s. 106-123.
- Strzelecki Z., Witkowski J., *Migracje a proces starzenia się ludności Polski*, „Biuletyn IGS” 1990, nr 1.
- Uren Z., Goldring S., *Migration trends at older ages in England and Wales*, “Population Trends” 2007, no. 130, s. 31-41.

RETIREEES AND THEIR INFLUENCE ON THE LABOUR MARKET IN TOURISTS AREAS IN POLAND

Summary: Migrations of the retirees in both Western Europe and the USA have been perceived as the main factor of local and regional development. Migrating senior citizens create new jobs, thus, the aim of the article is to indicate the main migration areas, their tourist attractions and the impact the migration exerts on a local labour market in Poland, the area hardly researched. When it comes to the reasons of migration, 60-year-olds and older differ significantly from the young or middle-aged people. They choose, above all, areas where they can find a better standard of living and improve their health. Such factors as: marriage, education or employment are of marginal significance. By choosing the tourist and still virgin areas, in many cases, the retirees affect creating new jobs there. They also find jobs themselves there.

Keywords: migration of seniors, labor market, migration destinations.